

Vzpodbuda k raziskovanju Plečnikovih del na Hrvaskem

Jože Plečnik (1872-1957) ni le najpomembnejši slovenski arhitekt in znameniti profesor. Pomen njegovega opusa, ki je pomembno obeležil arhitekturo prve polovice 20. stoletja, daleč presega meje Slovenije, še več, vrsta njegovih stvaritev je dosegla svetovni pomen.

Deloval je najprej na področju nekdanje Avstro-ogrsk¹e, nato pa dežel, ki so se osamosvojile iz nje – Češkoslovaške in prve Jugoslavije (združitve južnoslovanskih delov Avstro-ogrsk¹e s Srbijo), predvsem Slovenije, a tudi Hrvaške, Srbije in Bosne in Hercegovine.

Njegovo ustvarjalno delovanje delimo na tri obdobja – dunajsko v prvem desetletju 20. stoletja, praško v drugem in tretjem desetletju in ljubljansko po prvi svetovni vojni do sredine petdesetih let, ko je, razen v Sloveniji, deloval tudi na področju drugih dežel prve in druge Jugoslavije.

Njegovo pedagoško delovanje obsega praško obdobje v drugem desetletju, predvsem pa celotno ljubljansko obdobje.

Dunajsko in praško obdobje sta relativno dobro raziskani in dokumentirani, čeprav se še vedno pojavljajo tudi nova odkritja in interpretacije. Prav tako ljubljansko obdobje, kar se tiče področja Slovenije.

Veliko slabše pa je raziskano njegovo delovanje na ostalem ozemlju prve in druge Jugoslavije, kar velja tudi za Hrvaško. Nekateri podatki za področje Hrvaške, ki so navedeni v članku Franceta Steleta v Slovenskem biografskem leksikonu, ali pa v znameniti knjigi *Architectura Perennis* (1941), na primer cerkev na Velem Ižu, plan regulacije splitske obale, neki oltarji, itd., na Hrvaskem niso podrobneje raziskani.

Do sedaj se ni še nihče sistematsko lotil celovitega raziskovanja, inventarizacije, dokumentiranja in analize ter prikaza dela njegovega opusa (projektov in/ali izvedb), ki se nanašajo na področje Hrvaške. Podatki (ki se niso že pogubili) so raztreseni po raznih publikacijah izven Hrvaške. Kvaliteta in pomembnost Plečnikov²e³ga opusa na področju Hrvaške to zasluži in še čaka na motivirane raziskovalce.

Tem bolj je zato pomembna iniciativa in opravljeno obsežno pionirsko delo arhitektke Polone Jurinić, ki izhaja v pričujoči knjižici. Razen tega, da o Plečnikovem opusu iničialno informira Slovence na Hrvaskem (kot pomemben del njihove identitete) in Hrvaško strokovno in širšo kulturno javnost (ki je večkrat povabila v goste tega svojega znamenitega soseda), je dobra začetna osnova za celovito znanstveno raziskovanje, na katerega še upravičeno čakamo in upamo, da bo do njega prišlo.

Dr. Igor Toš, arhitekt

Jože (Josip) Plečnik

Projekti in realizacije na Hrvaskem
Projekti i realizacije u Hrvatskoj

Poticaj za istraživanje Plečnikovih djela u Hrvatskoj

Jože Plečnik (1872-1957.) nije samo najznačajniji slovenski arhitekt i znameniti profesor. Važnost njegova opusa, koji je značajno obilježio arhitekturu prve polovice 20. stoljeća, daleko prelazi granice Slovenije, štoviše, niz njegovih djela je dostigao svjetski značaj.

Prvo je djelovao na području bivše Austro-Ugarske, a onda u zemljama koje su se iz nje osamostalile – u Čehoslovačkoj i prvoj Jugoslaviji (udruživanja južnoslavenskih dijelova Austro-Ugarske sa Srbijom), prije svega u Sloveniji, ali i u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini.

Njegovo stvaralačko djelovanje dijelimo na tri razdoblja – bečko, u prvom desetljeću 20. stoljeća, praško u drugom i trećem desetljeću i ljubljansko nakon Prvog svjetskog rata do sredine pedesetih godina kad je, osim u Sloveniji, djelovao i na području drugih zemalja prve i druge Jugoslavije.

Njegovo pedagoško djelovanje obuhvaća praško razdoblje u drugom desetljeću, a naročito čitavo ljubljansko razdoblje.

Bečko i praško razdoblje relativno su dobro istraženi i dokumentirani, premda se još uvijek pojavljuju i nova otkrića i interpretacije. Isto je tako i s ljubljanskim razdobljem na području Slovenije.

Znatno je slabije, međutim, istraženo djelovanje na ostalom ozemlju prve i druge Jugoslavije, što vrijedi i za Hrvatsku. Neki podaci za područje Hrvatske koji su navedeni u članku Franca Stelea u Slovenskom biografskom leksikonu ili u glasovitoj knjizi *Architectura Perennis* (1941), na primjer crkva na Velom Ižu, plan regulacije splitske rive, neki oltari itd., nisu detaljnije istraženi u Hrvatskoj.

Do sada se još nitko nije sustavno prihvatio cjelovitoga istraživanja, inventarizacije, dokumentiranja i analize te prikaza djela iz njegova opusa (projekata i/ili realizacija) koji se odnose na područje Hrvatske. Podaci, oni koji još nisu izgubljeni, raspršeni su po raznim publikacijama izvan Hrvatske. Kvaliteta i značajnost Plečnikova opusa na području Hrvatske to zasluži, no još čeka motivirane istraživače.

Tim značajnija je zato inicijativa i opsežan pionirski rad arhitektice Polone Jurinić, koji se objavljuje u ovoj knjižici. Osim što se u knjižici o Plečnikovu opusu iničijalno informira Slovence u Hrvatskoj (kao važan dio njihova identiteta) i hrvatsku stručnu i širu kulturnu javnost, koja je svoga znamenitog susjeda više puta pozivala u goste, ona je i dobar temelj za cjelovito znanstveno istraživanje koje opravdano iščekujemo nadajući se da će do njega doći.

Dr. Igor Toš, arhitekt